

Akustiker efterlyser "grön ljudmiljö"

Varför är bra ljudmiljö så lågprioriterat och hur ska man nå fram till dem som är ansvariga för planeringen? Hur ser framtiden ut? Auris sammanförde två akustiker, Yvet Martin och Björn Hellström, för ett samtal om ljud.

TEXT: STEFAN ANDERSSON FOTO: MICHAEL MELANSON

BJÖRN HELLSTRÖM är akustisk designer, arkitekt och professor vid Konstfack. Han har varit aktiv inom området sedan 1995.

Yvet Martin har arbetat nio år som akustiker och medverkar på HRF:s ljudmiljöturné för att prata om akustik och vad som kan göras för att förbättra ljudmiljön.

Vi träffas för lunch på en hotellrestaurang på Södermalm i Stockholm. När vi börjar samtalet är ljudnivån behaglig eftersom det är nästan tomt på restaurangen.

BH: Jag var professionell musiker under 1980-talet och spelade nutida konstmusik som "ingen" gillade. Sedan ville jag prova något annat och började plugga arkitektur.

YM: Det är jättekonstigt att arkitekter inte lär sig mer om akustik. Ofta blir en akustiker inblandad i slutet av projektet, då

är det mesta redan fastlagt och möjligheterna till akustiska åtgärder är begränsade.

BH: Jag håller med. Arkitekterna tror att akustik handlar om rutiga undertak och det är det värsta de vet. Vet du hur många timmar en arkitektstudent läser akustik?

YM: Jag tror inte det är många.

BH: Det är noll. Är det någon som pratar om akustik handlar det bara om tekniska termer som decibel och efterklangstid. Då går det in genom ena örat och ut genom det andra.

(Efterklangstid är den tid i sekunder det tar för ljudtrycksnivån att falla 60 decibel efter att ljudkällan har tystnat, reds anm.)

YM: Ja, många tror att akustik handlar om montering av undertak eller om integrerade och logaritmiska. Det går att göra snygga saker även när man tar hänsyn till akustiken, men då måste man planera lite och ha en bra dialog mellan akustiker och arkitekt. Vill arkitekten till exempel använda glas så är det inga problem, men det får inte vara glas mitt emot glas.

BH: Generellt är nog folk lite lata och så handlar det om pengar. Beställaren har en totalsumma som det får kosta och då har man ofta inte tänkt på ljudmiljön.

Prata begripligt

YM: Det gäller att prata så att beställaren förstår varför han ska lägga mer pengar på det här, då går det inte att bara prata om efterklangstid, det är ett väldigt fattigt mått. Om du går till läkaren så vill du inte att han ska börja babbla en massa latinska termer.

BH: Det där är rätt intressant. Jag jobbar halvtid på konsultföretaget Tyréns AB som akustisk designer och där handlar det mycket om att få olika yrkesgrupper att kunna uttrycka sig så att de förstår varandra. En kunskap plus en kunskap blir inte två utan tre. Det är det som alla vill komma åt genom att jobba multidisciplinärt inom forskningen och inom näringslivet, men det är lättare sagt än gjort.

Sorlet ökar i restaurangen och samtalet kommer in på vad som kan göras åt det.

BH: Soffornas ryggstöd kunde vara så här höga, säger han och mättar i huvudhöjd. Och jag skulle gissa att hälften av alla arkitekter tror att tyget bakom oss dämpar ljudet, men om en textil ska fungera som absorberent så måste det vara ett "blåsmotstånd", det vill säga man måste blåsa hårt för att få igenom luft.

YM: Man skulle kunna perforera soffan så att den fångar upp mer ljud, säger hon, och knackar på soffans bakstycke. Det går att göra jättefina saker med möbler, dela av ytor med mera.

BH: Man kunde också använda högtalare som riktar musiken så den bara hörs i delar av lokalen, eller göra så att gästerna själva kan välja musik.

YM: Det måste inte vara musik överallt. Jag tycker det skulle finnas fler valmöjligheter, precis som man kan välja mellan vegetarisk mat och en blodig biff så borde man kunna välja tyst miljö.

BH: Jag var med min son i en affär och skulle köpa skor och blev förbannad för att det var så hög musik. Det tog ett tag innan jag förstod det, men det är avsiktligt. Jag som 50-åring ska inte vara där, det är min son de vill åt. Det är ganska vanligt att affärer använder musik på det sättet.

Upplever ni att det finns ett motstånd mot bättre ljudmiljö?

BH: Nej, men en stor okunnighet. Tyréns har räknat på hur det kommer att bli vid Slussen efter ombyggnaden med det förslag som vann arkitektävlingen och vid kajen vill de bygga en massa utomhusrestauranger. Vi kom fram till att det kommer att finnas ett bakgrundsbuller på cirka 63 decibel om man inte gör något. Det här är något som varken politiker, stadsplanerare eller arkitekt har tänkt på.

YM: Det är väldigt vanligt att man bara tänker på utseende och inte på hur det låter.

BH: Jag jobbar med en ljudinstallation på Mariatorget i Stockholm. Där har vi lagt till naturliga ljud, till exempel trädgrenar som rör sig i vinden, med hjälp av riktade högtalare som gör att ljudet bara hörs på vissa platser.

YM: Det låter väldigt intressant så länge man inte lägger på för mycket ljud. Till exempel i en galleria är det kanske inte så bra om det är helt tyst, men jag tycker att

det finns för lite valmöjligheter för dem som vill ha en tyst miljö.

BH: Jag har nyligen fått ett uppdrag att försöka skapa ett tyst rum utan väggar. Jag har lovat att jag ska greja det, men vet inte riktigt hur... Man får jobba mycket med det visuella, det har en väldigt kraft.

YM: Ja, det är mycket psykologi också. Om jag hade en stor restaurang skulle jag försöka dela den i en tyst del och en livlig del.

Behövs en förebild

BH: Det skulle behövas en "referensrestaurang" som kunde bli en förebild. Jag har frågat 40-50 akustiker om de känner till en restaurang med bra ljudmiljö, men ingen har kunnat säga någon som är riktigt bra. Och ljudnivån i samhället ökar hela tiden. Det är mobiltelefoner, jinglar och andra ljud.

YM: Det är bra att du nämner mobiler. De innebär också att vi ska vara tillgängliga hela tiden och det blir både stress och buller. Ljuden påverkar mer än vi tror och det tysta rummet kommer att bli mer och mer eftertraktat.

BH: Ja, man pratar om det hållbara samhället och jag tror att man även kommer att börja prata om "grön ljudmiljö". Det gäller att få fram att ljudmiljö är något exklusivt. Det handlar inte bara om vilka ljud vi vill ta bort utan också vilka ljud vi vill ta fram. Det blir ett mer offensivt sätt att tänka.

BH: Det har kommit rätt många utbildningar i ljuddesign och snart kommer en hel drös elever som går ut så det händer saker inom området.

Hur är ert förhållande till ljud privat?

YM: När jag sover på hotell har jag alltid öronproppar. Det kanske är en yrkeskada, men jag tänker mycket på ljud hela tiden.

BH: Jag sover alltid med öronproppar och jag har skaffat hörlurar med aktiv ljuddämpning. Det betyder att hörlurarna känner av omgivningsljudet och släcker ut det och då hör jag bara musiken eller radion.

Kulturskillnader

Efter intervjun uppstår en diskussion om kulturella skillnader.

Björn berättar att en granne på hans landställe gifte sig med en kvinna från

Exklusivt. "Det gäller att få fram att ljudmiljö är något exklusivt. Det handlar inte bara om vilka ljud vi vill ta bort utan vilka ljud vi vill höra", säger Björn Hellström.

USA och hon hade väldigt svårt att vänja sig vid ljuden på landet.

- Hon kunde bara vara där en timme. Det var för tyst och de ljud hon hörde kunde hon inte tolka. Det tog flera år för henne att vänja sig.

Yvet som ursprungligen kommer från Kuba berättar att när hon åkte tillbaka dit senast så hade hon vant sig vid de mer lugna ljudförhållandena i Sverige.

- Det var hemskt, massor av ljud överallt. Även fotografen Michael Melanson som

kommer från USA känner igen sig.

- När jag kom till Stockholm för 20 år sedan tyckte jag att det nästan var kusligt att staden var så tyst, men det har förändrats jättemycket. Det är mycket mer buller nu.

Yvet och Björn håller med.

- Det ökar hela tiden, säger Björn. Jag var i Seoul i Sydkorea för två år sedan och där är det faktor tio på allting. Jag tror inte vi är på väg riktigt dit, men någons stans börjar vi närma oss. ●

Björn Hellström och Yvet Martin. Det finns för få möjligheter att välja tystnad, tycker Yvet.